ujforum_55.qxp 8/24/2006 4:11 PM Page 16

Az EU-csatlakozás hatása a mezőgazdaságra és a vidéki foglalkoztatásra Kolozs megyében[1]

DR. VINCZE MÁRIA – KEREKES KINGA

1. Kolozs megye vidéki településeinek rövid jellemzése

Kolozs megyében 75 község található 420 faluval. A megye lakosságának 32,7%-a él vidéken, és bár ez az országos átlagnál (47,3%) alacsonyabb arány, az EU kritériumai szerint a megye „jelentős mértékben vidéki térségnek" minősül. Az elmúlt tíz évben a vidéki lakosság aránya megnövekedett, egyre többen választanak falusi lakhelyet maguknak; egyesek a magas költségek által kényszerítve, mások saját akaratukból, tágasabb, kényelmesebb lakást keresve költöznek el a városokból. Az idős korosztály részaránya is folyamatosan nő vidéken, a 2002-es népszámláláskor a 60 éven felüliek aránya 27,8% volt, 2,3%-kal magasabb, mint 1992-ben.

A 2002-es Általános Mezőgazdasági Összeírás adatai szerint a megye területének 63,6%-a mezőgazdasági terület (424 552 ha), ennek 8,7%-a megműveletlen. A gazdák a magas megművelési költségek miatt hagyják földjeiket parlagon. A 405 713,5 hektárnyi felhasznált mezőgazdasági területet több mint 130 000 gazdaság műveli meg, ez gazdaságonként 3,1 hektáros átlagot jelent. A gazdaságok 99,4%-a családi gazdaság (a terület 54,65%-a, átlagosan 1,8 ha/gazdaság). A mezőgazdasági terület 44,32%-át a 100 ha-nál nagyobb gazdaságok művelik meg, a közepes méretű gazdaságok száma elenyésző. A gazdaságok 43,55%-a nem termel piacra, kizárólag önellátásra rendezkedett be, 53,87%-a félig önellátó, és csak 2,63%-uk termel főként eladás céljára.

Mezőgazdaságból származik Kolozs megyében a bruttó hozzáadott érték (GVA) 11,4%-a, és a foglalkoztatottak 25,9%-a ebben a szektorban dolgozik (a vidéki lakosság körében ez az arány jóval magasabb, de erre nincsenek megyei szintű statisztikai adatok). A nők aránya a mezőgazdaságban foglalkoztatottak körében 55,8%. A kisméretű családi gazdaságokban elsősorban családtagok dolgoznak, akiket nem kell megfizetni (főként házastársak és gyermekek), csak a nagyobb gazdaságok alkalmaznak fizetett munkaerőt. A jövedelmek szintje a mezőgazdaságban jóval alacsonyabb az átlagnál (73%).

A következőkben egy 2005 nyarán végzett felmérés eredményeit foglaljuk össze, amelynek során négy, felelős beosztásban lévő mezőgazdasági szakértővel és tizenegy gazdálko-

[1] A cikk alapjául szolgáló kutatás az Európai Bizottság Mezőgazdasági Igazgatósága által finanszírozott „ SERA – Study on Employment in Rural Areas" nemzetközi kutatási projekt része.

ujforum_55.qxp 8/24/2006 4:11 PM Page 17

dóval készítettünk interjút. Az interjúk fő témája az EU-csatlakozás hatásának vizsgálata a vidéki foglalkoztatásra. A felmérés statisztikailag nem reprezentatív, a cél a különböző vélemények feltárása volt. Különböző kérdőívet használtunk a szakértőkkel és a gazdálkodókkal végzett interjúk során, de ezek a kérdőívek azonos kérdéseket is tartalmaztak.

A négy megkérdezett szakértő a Kolozs Megyei Agrár- és Vidékfejlesztési Igazgatóság, a Kolozs Megyei Mezőgazdasági Szaktanácsadási Hivatal és a Kolozs Megyei Tanács Agrárbizottsága felelős beosztású munkatársai, akik mind az agrárpolitikai kérdéseket, mind a Kolozs megyei mezőgazdaság állapotát jól ismerik. A szakértők közül kettő román és egy magyar nemzetiségű, egy nő és három férfi volt.

A gazdálkodók kiválasztásánál több szempontot vettünk figyelembe:

– a települések területi megoszlása: hét, a megyeszékhelytől különböző irányba és távolságra fekvő falu került kiválasztásra (Apahida, Aranyoslóna, Magyarlóna, Iklód, Kolozs, Románléta, Tordaszentmihály);

– a természeti adottságok változatossága: a kiválasztott települések között van mezőségi, aranyosszéki és hegyvidéki falu;

– a harmadik kiválasztási szempont az volt, hogy az illető gazdálkodót „jó, tevékeny gazdaként" tartsák számon a megkérdezett szakértők vagy a kiválasztott települések polgármesterei.

A felmérésben részt vevő gazdaságok nagy változatosságot mutatnak a további (a kiválasztásnál nem alkalmazott) szempontok szerint is:

– a gazdaság jogi helyzete: kilenc egyéni gazdaság, egy 1991/36-os törvény alapján bejegyzett mezőgazdasági társulás és egy kereskedelmi vállalat;

– a gazdálkodó által mezőgazdasággal eltöltött munkaidő: hét főállású gazdálkodó, két nyugdíjas és két főállásban más munkahelyen dolgozó gazdálkodó;

– a mezőgazdasági tevékenység típusa: három növénytermesztő, három tejtermelő, egy hústermelésre szakosodott állattenyésztő és négy vegyesgazdaság;

– a megművelt terület mérete: egy gazdaság 885 ha, három 100–200 ha közötti, kettő 40–50 ha közötti és öt gazdaság 4–8 ha közötti területet művel meg;

– a területek tulajdonviszonya: kilenc gazdálkodó a saját földje mellett másoktól is bérel területet, egy gazdálkodó kizárólag a saját területét műveli meg, és egy gazdálkodónak nem lévén saját birtoka a falutól bérel legelőt;

– a gazdaságban dolgozó személyek száma: egy gazdaságban 3 részmunkaidős családtag, három gazdaságban 1 teljes munkaidős alkalmazott személy és 1 részmunkaidős családtag, három gazdaságban 3 teljes munkaidős alkalmazott és 1 részmunkaidős családtag, egy gazdaságban 4 teljes munkaidős családtag, két gazdaságban 6 teljes munkaidős al-

ujforum_55.qxp 8/24/2006 4:11 PM Page 18

kalmazott és egy gazdaságban 12 teljes munkaidős személy dolgozik. A felmért gazdaságok mindenike alkalmaz szezonmunkásokat, ezek száma 3–5 között változik.

– a gazdaság vezetőjének neme: egy esetben vezette nő a gazdaságot, a többi tíz gazdaságnak férfi vezetője volt;

– a gazdaság vezetőjének etnikai hovatartozása: hét román és négy magyar nemzetiségű gazdálkodó;

– a gazdaság vezetőjének életkora: egy 35 évnél fiatalabb, négy 35–44 év közötti, három 45–54 év közötti és két 65 év feletti gazdálkodó.

2. Nézőpontok az EU-csatlakozásról és a Közös Agrárpolitikáról

Tájékozottság

A felmérésben részt vevő szakértők és gazdálkodók általános véleménye az volt, hogy a Kolozs megyei gazdák nem elég tájékozottak az EU-csatlakozás és a Közös Agrárpolitika (KAP) tekintetében. A legtöbb információt a televízióból és informális úton, egymástól szerzik be a gazdák. Azok, akik versenyképes gazdaságot szeretnének teremteni, megpróbálnak több információhoz jutni, és ennek érdekében erőfeszítéseket is tesznek (előadásokon, képzéseken, vásárokon és tanulmányutakon vesznek részt, szaklapokat olvasnak). Két szakértő és két gazdálkodó (mind a négyen magyar nemzetiségűek) információforrásként említette az RMDSZ által kezdeményezett „Az EU házhoz jön” előadás-sorozatot, és az egyik szakértő a falusi papok szerepét is kiemelte, mint olyan személyeket, akik sokat tehetnek a vidéki lakosság jobb informálásáért.

A megkérdezettek szerint legkevésbé tájékozottak az idősebbek (a 60 év felettiek), a távoli, elszigetelt településeken élők, a kis területen gazdálkodók és a városon élő földtulajdonosok (akik nem maguk művelik meg, hanem bérbe adják földjeiket).

Milyen változásokat hoz az EU-csatlakozás?

Mind a gazdálkodók, mind a szakértők egyetértettek abban, hogy az EU-csatlakozás és a Közös Agrárpolitika bevezetése jelentős változást hoz majd a gazdák számára.

Nagyobb stabilitásra, modern mezőgazdasági rendszerek bevezetésére, a műszaki színvonal emelésére, a minőség javítására és az árak emelkedésére számítanak a megkérdezett gazdálkodók. Véleményük szerint a mai kis, önellátó gazdaságok, amelyeknek nincs pénzük befektetni az épületek és felszerelések korszerűsítésébe, ki fognak szorulni a piacról, azaz hosszú távon le kell mondjanak a saját fogyasztásukat meghaladó termék-

ujforum_55.qxp 8/24/2006 4:11 PM Page 19

mennyiségek értékesítéséről. A piacon csak a nagy farmok maradnak fenn; ezek számára több fejlődési lehetőség nyílik majd. Alacsony kamatú hitelekre lenne szükség ahhoz, hogy versenyképessé váljon a román mezőgazdaság.

A gazdák hallottak a SAPARD programról, de gondot jelent az, hogy a támogatást utólagosan fizetik ki. A megkérdezett gazdálkodók úgy érzik, hogy nem lesznek képesek versenyezni az EU-ban megtermelt mezőgazdasági termékekkel, amelyek majd a hazai piacot is el fogják árasztani. Úgy gondolják, hogy olyan terményekre kellene átállni, amelyre Romániának magasan megszabott kvótája van, ilyen például a cukorrépa. Néhány megkérdezett gazdálkodó úgy érzi, hogy az EU mindent ellenőrizni akar, és attól is többen tartanak, hogy a csatlakozás eltörli majd a helyi jellegzetességeket.

Arra a kérdésre, hogy a csatlakozás veszélyt jelent-e a gazdák számára vagy inkább új lehetőségek megnyílását, a megkérdezett gazdálkodók különbözőképpen válaszoltak. Ketten borúlátóan nyilatkoztak, úgy látták, hogy a csatlakozás veszélyeket rejt mind a saját, mind pedig a környékükön élő gazdák számára, mert nincsenek felkészülve a változásra. Három gazdálkodó saját helyzetének javulását és új lehetőségek megnyílását várja a csatlakozástól, de csak egyikük (egy idős gazda) látta hasonlóképpen a környékükön élő többi gazda helyzetét is; a másik kettő csak az erős, fennmaradásra képes farmoknak adott esélyt, és szerintük a többiek számára a csatlakozás veszélyt jelent. Két gazdálkodó saját maga számára semlegesnek ítélte meg a csatlakozás okozta változásokat (ez az attitűd abból is adódik, hogy egyiküknek sem a mezőgazdaság jelenti a fő jövedelemforrást), és mindketten úgy gondolták, hogy a környékükön élő gazdák számára veszélyt jelent a csatlakozás. A legszámosabb (négy gazdálkodó) azoknak a csoportja volt, akik nem tudják, mit hoz számukra az EU-hoz való csatlakozás; ezek közül kettő nem tudja megítélni a csatlakozás hatását a többi gazda számára sem, a másik kettő szerint pedig a környékükön élő gazdákra veszélyt jelent a csatlakozás.

A szakértők véleménye is eltérő az EU-csatlakozás hatását illetően. Ketten gondolják úgy, hogy a csatlakozás lehetőségeket hoz a Kolozs megyei gazdák számára, mert az EU-s törvények nagyobb biztonságot és a tulajdonjogok garantálását jelentik, a piaci helyzet stabilizálódni fog, fejlődik az infrastruktúra és modernizálódik a mezőgazdaság. A másik két megkérdezett szakértő viszont úgy látja, hogy a gazdák számára inkább veszélyt jelent a csatlakozás, mert nehéz lesz az átállás, a gazdák nincsenek felkészülve. A kis gazdaságok és azok, akik nem tudnak megfelelni a minőségi elvárásoknak, meg fognak szűnni, és sok család nem lesz képes még az önfenntartáshoz szükséges javakat sem előteremteni. A felszabaduló munkaerő foglalkoztatása viszont gondot jelent majd, mert vidéken kevés a munkalehetőség.

ujforum_55.qxp 8/24/2006 4:11 PM Page 20

A terület alapú támogatások (közvetlen kifizetések) felhasználásának módja

A megkérdezett gazdálkodók a közvetlen kifizetések révén kapott összegeket elsősorban gépekbe és épületekbe fektetnék be, második helyen van az inputok (vetőmagok, gyomirtók, tápanyagok) vásárlása, harmadik helyen a nem-mezőgazdasági tevékenységekbe való befektetés, és utolsó helyen említették az összeg saját fogyasztásra való fordítását. A sorrend a megkérdezettek szerint a környékbeli gazdák esetében is hasonló, bár erre a kérdésre hárman nem tudtak válaszolni, és a többiek véleménye alapján sem különül el nagymértékben az első és a második lehetőség. Egy válaszadó véleménye szerint a többi gazda elsősorban saját fogyasztásra használja majd a támogatást (míg ő maga gépekbe és épületekbe fektetné be).

A szakértők szerint a gazdák opciói között első helyen áll majd a gépekbe és épületekbe, második helyen pedig a nem-mezőgazdasági tevékenységekbe való befektetés, harmadik helyen van az inputok (vetőmagok, gyomirtók, tápanyagok) vásárlása és mindenik szakértő utolsó helyre sorolta a saját fogyasztásra való felhasználást. Az egyik szakértő megemlítette, hogy a terület-nyilvántartások hiányosságai miatt a támogatások nagy valószínűséggel késni fognak.

Összefogás, társulások létrehozása

A megkérdezett egyéni gazdálkodók közül csak két idős gazda (egyikük nyugdíjas téeszelnök) említette a társulásokba való tömörülés fontosságát (azért, hogy nagy mennyiségben termeljék ugyanazt a terményt és így piacképessé váljanak), és egy másik gazdálkodó a gépkörök létrehozását tartaná hasznosnak; a többiek inkább önállóan, saját erejükre támaszkodva képzelik el a jövőjüket.

A szakértők véleménye szerint szükség lenne szövetkezetek létrehozására, mind a termelés, mind a termékfeldolgozás területén. Társulásokba tömörülhetnének a falusi turizmussal foglalkozók is (ez bizonyos mértékben megvalósult). EU-s támogatás lenne a helyi társulások létrehozására, de szükség van elhivatott szervezőkre, és sok helyen az önrész előteremtése és a bizalom hiánya akadályt jelentenek.

(Az együttműködési hajlandóságot talán növelni fogja a termelői csoportokat támogató SAPARD programcsomag – a szerzők véleménye).

Várható változások a mezőgazdasági termelés terén

A megkérdezett gazdálkodók szerint a termékek piaci ára és a termékspecifikus állami támogatás döntő módon befolyásolja a gazdákat a tekintetben, hogy növeljék avagy csökkentsék a termelést (*ez is alátámasztja azt a tényt, hogy a gazdák nem sokat tudnak a KAP reformjáról – a szerzők véleménye*).

ujforum_55.qxp 8/24/2006 4:11 PM Page 21

Négy gazdálkodó szándékszik az elkövetkező öt évben növelni a termesztett gabonafélék, olajos magvak és a fehérjetartalmú növények mennyiségét, négy megmarad a jelenlegi szinten, egy gazdálkodó csökkenti a gabonafélék és növeli az olajos magvak mennyiségét, és két gazdálkodó úgy látja, hogy mindhárom növényfajta termesztését le fogja csökkenteni.

A zöldséget, gyümölcsöt és burgonyát termelő hét gazdálkodó a termelés szinten tartását vagy enyhe növelését tervezi.

Az állattenyésztéssel, illetve tejtermeléssel foglalkozó négy gazdálkodó a szarvasmarha-állomány növelését tervezi, hasonlóképpen a két vegyesgazdaság vezetője is. Két gazdálkodó tervezi a sertés- és másik kettő a szárnyasállomány növelését. Ezek a gazdálkodók a jelenlegi szinten tartják vagy esetleg növelik a takarmánynövények termesztését.

Arra a kérdésre, hogy a többi gazda hogyan fogja az elkövetkező öt évben a termékstruktúráját megváltoztatni, négy gazdálkodó „nem tudom”-mal válaszolt, és a többiek is csak részleges válaszokat adtak. Öt válaszadó a szarvasmarha-állomány csökkenésére számít, kettő pedig a növekedésére. Ketten a sertésállomány csökkenését, ketten a szinten tartását várják, a többieknek nincs erről véleményük. Egy gazdálkodó látja úgy, hogy a szárnyas- és juhállomány csökkenni, kettő pedig, hogy nőni fog, és három gazdálkodó a jelenlegi szint megtartására számít. Három gazdálkodó a gabona, az olajos magvak és a fehérjenövények termesztésének csökkentését, egy a szinten tartását és egy a növelését várja a többi gazda részéről. Ugyancsak hárman gondolják azt, hogy a cukorrépát a jelenleginél nagyobb mennyiségben fogják termeszteni a környékbeli gazdák.

A szakértők véleménye szerint a csatlakozás után rövid távon várható, hogy nagy területeket adnak bérbe vagy hagynak parlagon, mivel nagyon sok az 1 ha alatti gazdaság, amely nem fog EU-támogatásban részesülni (a 2002-es Általános Mezőgazdasági Összeírás adatai szerint 60 678 egyéni gazdaság és 139 jogi személyiséggel rendelkező gazdaság 1 ha alatti területen gazdálkodik, összesen 20 276,81 hektárnyi területet művelve meg). A gabona, az olajos magvak és a fehérjetartalmú növények termesztése csökkenni fog, mert nem jövedelmező. A zöldség-, gyümölcs- és burgonyatermesztés kis mértékben növekedni fog, ezeket a terményeket elsősorban a környékbeli városi piacokon értékesítik a gazdák. A cukorrépa-termesztés és a takarmánynövények termesztése kismértékben növekedni fog. Az energianövények termesztése jelenleg elég alacsony szinten van, de a jövőben növekedhet. Hasonlóképpen növekedés várható a gomba-, virág- és gyógynövénytermesztés terén.

A szarvasmarha-állomány és sertésállomány kismértékű növekedésére számít két szakértő, a másik kettő pedig kismértékű csökkenésre. A szárnyasok és a juhok esetében le-

ujforum_55.qxp 8/24/2006 4:11 PM Page 22

hetséges a növekedés, az ezen fajokra vonatkozó EU-normák teljesítését a szakértők könnyebben megvalósíthatónak látják.

Mind a gazdák, mind a szakértők véleménye szerint a gazdaságok száma lecsökken és a területük megnő (a gazdaságok konszolidálódnak). A gazdaságok által nagybanilag értékesített termékek aránya várhatóan nőni fog, de továbbra is termelnek majd otthoni használatra és piaci árusításra is.

A gazdálkodási módszerek megváltozása

A megkérdezett gazdálkodók az elkövetkező öt évben gépek-eszközök vásárlásába, valamint a mezőgazdasági épületek és infrastruktúra kiépítésére-fejlesztésébe terveznek befektetni. Nyolc megkérdezett földterületet szeretne vásárolni, és négyen tervezik növelni a bérbevett területek nagyságát. A növénytermesztéssel foglalkozók nagymértékben növelni fogják a minőségi vetőmagok felhasználását, és négy gazdálkodó tervezi a felhasznált tápanyagok és gyomirtók mennyiségének növelését. Az állattartó gazdák a fajállatok számának növelését tervezik. Öt gazdálkodó a gazdasága szakosítását tervezi, három marad a jelenlegi termékstruktúrával, és egy gazdálkodó bővíteni akarja a termékskálát. A két idősebb gazdálkodó korára hivatkozva nem nyilatkozott a terveivel kapcsolatban.

Arra a kérdésre, hogy a környékbeli gazdák hogyan fogják a gazdálkodási módszereiket átalakítani, négy megkérdezett nem tudott válaszolni. A válaszadók véleménye megosztott a többi gazda várható változtatásairól a befektetések, illetve a területbérlés és -vásárlás tekintetében (van, aki növekedésre, mások meg csökkenésre számítanak), egyetértenek viszont abban, hogy a tápanyagok, vegyszerek és a nemesített vetőmagok használata növekedni fog, több tenyésztő vásárol majd fajállatokat, és hogy a gazdaságok egyre inkább szakosodni fognak, a termesztett növényfajok, illetve a tenyésztett állatfajok száma gazdaságonként csökkenni fog.

A szakértők véleménye szerint a gazdaságok konszolidációja és a gazdálkodási módszerek modernizációja az EU-csatlakozás következményeként meg fog történni, a bérbe adott területek nagysága nőni fog, de a tulajdonviszonyok kisebb mértékben változnak, mert a földtulajdonosok nagy része ragaszkodik a földjéhez és szívesebben adja bérbe, minthogy eladja. A szakértők is úgy gondolják, hogy a tápanyagok, vegyszerek és a nemesített vetőmagok használata növekedni fog, több tenyésztő vásárol majd fajállatokat és a gazdaságok szakosodni fognak.

ujforum_55.qxp 8/24/2006 4:11 PM Page 23

3. A mezőgazdasági foglalkoztatás terén várható változások

A mezőgazdaságban dolgozók száma Kolozs megyében várhatóan csökkenni fog, mert sok kis gazdaság megszűnik, és a nagy gazdaságok az emberi munkát egyre inkább gépekkel fogják helyettesíteni. Részidőben továbbra is sokan foglalkoznak majd mezőgazdasággal, mivel ez hozzájárul a család jövedelmének természetbeni kiegészítéséhez. A szezonmunkások számát a KAP nem befolyásolja, mert a nagygazdaságok is, de főleg az idősek és a városban lakó földtulajdonosok továbbra is igényt tartanak rájuk.

1. Táblázat

A mezőgazdaságban dolgozók számának várható alakulása Kolozs megyében

A foglalkoztatás típusa	Várható változás	Miért?	A KAP hatásának mértéke
Kereskedelmi társaságok főállású alkalmazottai	Kis növekedés	A kereskedelmi társaságok száma és mérete növekedni fog, de nagyobb mértékű lesz a gépesítés, ezért az egy hektárra vagy egy állatra eső munkaerő csökken.	Erős hatás
Mezőgazdasági társulások főállású alkalmazottai	Csökkenés	Az 1991/36-os törvény alapján működő mezőgazdasági társulások száma csökkenni fog, másrészt a gazdasági nyomás a személyi költségek csökkentéséhez vezet.	Erős hatás
Részidős mezőgazdasági munkások	Nem változik	Jövedelem-kiegészítésként rövid távon folytatódik a saját gazdaságban az önellátó gazdálkodás.	Gyenge hatás
Napszámosok, szezonmunkások	Csökkenés	A gépesítés miatt kevesebb emberre lesz szükség, de a nagy mezőgazdasági vállalatok, valamint az idősek és a városban lakó földtulajdonosok továbbra is igényt tartanak szezonmunkásokra. Csökkenni fog azoknak a száma, akiknek nem lesz állandó munkahelyük, egyrészt a román gazdaság jelentős ütemű fejlődése eredményeképpen, valamint a külföldi vendégmunka folytán.	Gyenge hatás
Besegítő családtagok	Csökkenés	Az önellátó családi gazdaságok száma csökken, az idősek abbahagyják és a fiatal családtagok nem folytatják a gazdálkodást. Az egységes piac élelmiszerminőségi megszorításai hozzájárulnak a kis gazdaságok számának csökkenéséhez.	Erős hatás

Az interjúk során kitértünk a nők és a fiatalok helyzetének megítélésére is. A szakértők és a gazdálkodók véleménye egyöntetűen alátámasztja, hogy a mezőgazdasági munkák nemek szerint elkülönülnek: a vezetés kizárólag férfimunkának minősül, hasonlóképpen a nyájak-csordák felügyelete (juhász, lovász, tehenész), a mezőgazdasági gépek karbantartása és a föld megművelése (szántás, vetés, tápszerezés-trágyázás, aratás). Ezzel szemben kizárólag női munkának minősül a könyvelés, a titkársági teendők ellátása, a gyümölcs- és burgonyaszedés, a válogatás, a virágkertészet és a szárnyasok nevelése. A fejés és az állatok gondozása a megkérdezettek véleménye szerint olyan munka, amelyben mindkét nem tagjai részt vesznek.

ujforum_55.qxp 8/24/2006 4:11 PM Page 24

A mezőgazdaságban dolgozó nők számának alakulásával kapcsolatban nem lehet egyértelmű következtetést levonni: vannak, akik úgy gondolják, hogy a nők nagyobb arányban maradnak a mezőgazdaságban, mint a férfiak, mert a 40 év feletti nőknek nehezebb állást találniuk és a nők amúgy is a gazdaságban maradnak és a háztartást vezetik; mások meg úgy gondolják, hogy a nők aránya csökkenni fog, mert kevesebb nőre lesz szükség a gazdaságokban, mivel a nehéz munkát és a gépesített munkát férfiak végzik majd. A válaszadók véleményét az is befolyásolta, hogy a környékükön milyen munkalehetőségek nyíltak a nők számára (újonnan beindult varroda stb.).

A mezőgazdaságban dolgozó fiatalok száma a megkérdezettek egyöntetű véleménye alapján várhatóan csökkenni fog, mert a mezőgazdasági jövedelmek alacsonyak és a gazdálkodáshoz elhivatottságra és megfelelő családi háttérre (föld, eszközök) is szükség van. A válaszadók úgy gondolják, hogy a fiatalok könnyebb életet szeretnének, nem akarnak a föld vagy az állatok rabszolgáivá válni, inkább külföldre mennek pénzt keresni. Kevés fiatal választja a mezőgazdasági szakoktatást, pedig a szakmai felkészültség egy versenyképes gazdaság felépítésének nélkülözhetetlen feltétele.

4. A mezőgazdaságban dolgozók motivációja

A megkérdezett gazdálkodók szerint a mezőgazdaságban dolgozókat leginkább a következő tényezők motiválják:

– a mezőgazdasági és mezőgazdaságon kívüli jövedelmek közötti különbség (ez jelenleg a mezőgazdasági tevékenységgel való felhagyás irányába hat);

– a termények értékesítési árának alakulása;

– más munkahelyek léte, azok elérhetősége.

A szakértők a következő tényezőket nevezték meg, mint a mezőgazdasági tevékenység legfontosabb mozgatórugóit:

– a KAP által biztosított előnyök (piaci támogatás, közvetlen kifizetések);

– a befektetések támogatása;

– a mezőgazdasági és mezőgazdaságon kívüli jövedelmek közötti különbség.

A vidéki infrastruktúra fejlesztése és a népi hagyományos mesterségek támogatása szintén olyan tényezőkként voltak megemlítve, amelyek kihatnak a mezőgazdasági foglalkoztatás alakulására.

5. Egyéb jövedelemforrások

A vidéki családok mezőgazdaságon kívüli tevékenységből származó jövedelmének aránya előreláthatóan növekedni fog, mind a gazdálkodók, mind a szakértők szerint.

ujforum_55.qxp 8/24/2006 4:11 PM Page 25

Kolozs megye területének nagy részén megvannak az adottságok (természeti környezet, kulturális örökség, népszokások fennmaradása stb.) a faluturizmus fejlődésére, akadályt jelent viszont az utak rossz állapota és a közművesítés hiánya. A népi hagyományos mesterségek (hímzés, szövés, fafaragás, fazekasság) is több településen fennmaradtak, de az értékesítés szervezetlen.

A szolgáltatások és az ipar területén dolgozók száma várhatóan kismértékben növekedni fog, bár a megyébe érkező befektetők inkább a városokban telepednek meg.

A szakértők véleménye szerint, annak ellenére, hogy az emberek keveslik az előzetes nyugdíjazási séma által megszabott összegeket, egyre többen fognak élni vele, főleg ha a földadó bevezetésre kerül.

6. Következtetések

A Kolozs megyei gazdálkodók úgy gondolják, hogy az EU a nagyobb területű és gépesített gazdaságokat részesíti előnyben, és a Közös Agrárpolitikától a munkatermelékenység növelésére és a területek koncentrációjára irányuló törekvések támogatását várják. A gazdák növelni szeretnék a gazdaságukat, hogy munkahelyet teremtsenek családtagjaik számára, és költségmegtakarításként le szeretnék csökkenteni a szezonmunkásaik számát.

Ahhoz, hogy versenyképessé váljon a mezőgazdaság, elkerülhetetlen a mezőgazdaságban foglalkoztatottak számának csökkentése (Dumitru, M., Diminescu, D., Lazea, V. 2004).

Az EU-csatlakozás után bevezetett terület alapú támogatások (közvetlen kifizetések) akadályt jelenthetnek az 1–3 hektáros félig önellátó gazdaságok átszervezésében (felszámolás, illetve kereskedelmi farmokká alakítás), mert középtávon a közvetlen kifizetések a jövedelmek emelkedéséhez vezetnek, és ezzel hozzájárulnak a félig önellátó gazdaságok jelenlegi formában való fennmaradásához.

A kereskedelmi farmokká átalakított gazdaságokban a foglalkoztatottak száma növekedhet, de mivel sok önellátó kisgazdaság megszűnik, a mezőgazdasági foglalkoztatottak száma hosszú távon lecsökken.

A csatlakozás után megnyíló EU-s munkapiac várhatóan sok vidéki fiatal és képzett munkaerőt vonz majd külföldre, ez szintén a mezőgazdaságban foglalkoztatottak számának csökkenését eredményezi.

ujforum_55.qxp 8/24/2006 4:11 PM Page 26

Irodalomjegyzék

Dumitru, M. – Diminescu, D. – Lazea, V.: *Rural Development and the Reform of Romanian Agriculture.* București, Romanian Centre for Economic Policies, 2004.

Swain, N. – Vincze, M.: Agricultural Restructuring in Transylvania in the Post-Communist Period. In: Duncan Light and David Phinnemore (ed.): *Post-Communist Romania Coming to Terms with Transition.* Palgrave Publishers, 2001.

*** EUROSTAT REGIO Database, 2005.

*** *Labour force in Romania. Employment and unemployment in 2004.* București, Institutul Național de Statistică, 2005.

*** *Recensământul General Agricol 2002 – Regiunea de Dezvoltare Nord-Vest.* București, Institutul Național de Statistică, 2004.

*** *Buletin statistic lunar jud. Cluj – Decembrie 2005.* Cluj-Napoca, Direcția Regională de Statistică Cluj, 2005.

*** *Regional National Accounts 1998– 2001.* București, Institutul Național de Statistică, 2004.

*** *Anuarul Statistic al României 2004.* București, Institutul Național de Statistică, 2005.